

Afscheid Grensmakelaar De heer W. van Gelder

Toespraak Dr. Jan P.R.M. van Laarhoven, 10 november 2011, sociëteit 'De Witte' Den Haag

Geachte mijnheer Van Gelder, mijnheer de grensmakelaar, geachte excellentie minister Donner, Dames en Heren,

Wist u dat, volgens het CBS, 2/3 van de grensgemeenten in Nederland een werkloosheidspercentage heeft dat hoger is dan het landelijk gemiddelde?

Wist u dat er 41.000 Belgen en Duitsers in Nederland werken en slechts 10.000 Nederlanders in België en Duitsland (SVB).

Wist u dat de Benelux-regio de enige regio is in Europa waar de politie boeven kan vangen over de grens heen zonder voorafgaande waarschuwing of toestemming van de autoriteiten aan de andere kant van de grens? Nederland kan dat in Duitsland ook, maar België en Luxemburg weer niet.

Dames en heren, 3 redelijk willekeurige feiten die illustreren dat grensoverschrijdende samenwerking sterk geïndiceerd is. Feiten die illustreren dat door het verdrag van Schengen en de vier Europese vrijheden, de grenzen in allerlei situaties niet zijn verdwenen.

Feiten die illustreren dat de Benelux niet overbodig gemaakt is door de Europese Unie.

Geachte heer Van Gelder, beste Wim, ik dank je voor de gelegenheid die ik krijg om hier als secretaris generaal van de Benelux Unie te kunnen stilstaan bij het fenomeen grens en de samenwerking over die grens heen en de noodzaak of op zijn minst de wenselijkheid van het hebben van gerichte aandacht daarvoor, zij het via een instituut als 'de grensmakelaar' zij het via de Benelux, zij het via andere instituties.

De grens is een spannend gegeven. Een scheidslijn, die veel verschillende vormen heeft. Fysiek, in de vorm van een zee, een gebergte of een rivier. Soms veroorzaakt door verschillen in cultuur. Vaak zijn we zelf de oorzaak van een grens omdat we gemeenten, provincies,

gewesten en gemeenschappen in de verschillende landen verschillende verantwoordelijkheden en bevoegdheden geven. Door die, niet fysieke grenzen staan mensen soms meer van elkaar afgekeerd, dan met de gezichten naar elkaar toe.

Dames en heren er zijn vele voorwaarden die vervuld moeten worden om grens overschrijdende samenwerking mogelijk te maken. Echter de allerbelangrijkste is, dat de oprechte wil en interesse er is om dat te doen. Bij direct belanghebbende ligt dat meestal niet zo moeilijk. Echter bij verder van de grens afgelegen instanties zoals bijv. centrale overheden is dat minder voor de hand liggend. De prioriteiten liggen vaak en soms uitsluitend bij het binnenland. Het buitenland is anders, lastiger en grensoverschrijdende projecten vereisen meestal wat meer uithoudingsvermogen. Ogenschijnlijk zijn de belangen niet zo groot. Werkelijk grensoverschrijdende samenwerking betekent soms je eigen inzichten of prioriteiten wat relativeren als je er met je partners samen beter van kunt worden. Gelukkig zien wij in de Benelux die bereidheid voor samenwerking in deze context groeien. De inzet van de grensmakelaar en de manier waarop Wim van Gelder die taak heeft opgepakt heeft daar essentieel aan bijgedragen. Hij heeft op plaatsen waar dat nodig was de grensoverschrijdende samenwerking onder de aandacht kunnen brengen en dat heeft bij ons, bij de Benelux doorgewerkt. Ik zal daar zo wat voorbeelden van geven. Bij vele ministeries en andere instanties bestaat de wil om ervoor te zorgen dat grenzen steeds minder een barrière vormen.

De overwegingen voor de samenwerking over de grens heen zijn niet geheel filantropisch of idealistisch. Er zijn vele economische (zie het voorbeeld van de arbeidsmarkt problematiek aan de grenzen dat ik zojuist gaf) en andere praktische argumenten. De voltooiing van een interne markt kan namelijk niet zonder het slechten van grenzen op sub-Europees niveau, in regio's als de Benelux. Wij hebben daarin niet alleen een voortrekkersrol, maar kunnen ook een voorbeeld functie vervullen. Schengen is daarvan niet de enige illustratie. Niet voor niets was de betrokken EU-commissaris aanwezig op ministeriele overleggen die vorig jaar geleid hebben tot een elektriciteitsmarkt binnen het Benelux gebied en Frankrijk en Duitsland. Een wens die de Unie graag in heel Europa zou willen organiseren, maar die vanwege de grote verschillen in belangen maar niet tot stand komt.

Als het gaat om grensoverschrijdende samenwerking kijkt de hele wereld naar Europa. En vaak speciaal naar de Benelux landen. U weet het wellicht niet, maar wij zijn een sterk merk in het buitenland. Wij waren immers de eersten die echt een stapje verder gingen met onze douane unie in 1944, een STAP zelfs met het Schengen verdrag in 1985 en de jaren negentig en in 2008 ook weer met een Benelux Unie Verdrag dat grensoverschrijdende samenwerking expliciet vermeldt als één van de doelstelling van de Unie. Het Verdrag regelt niet alleen de samenwerking van drie landen maar ook van gewesten en gemeenschappen in België en de mogelijkheid om de samenwerking met Duitse Länder als Noord Rijn Westfalen en Niedersachsen aan te gaan. Door onze 50 jarige ervaring met de samenwerking tussen Belgen, Luxemburgers en Nederlanders, weten wij in ons Secretariaat-generaal in Brussel goed de weg in het doolhof van bevoegdheden in de verschillende bestuurlijke niveaus, kennen we de verschillen in culturen en omgangsvormen en vooral ook de eigenaardigheden, die soms voor verassingen kunnen zorgen bij een eerste contact met de burens. Hoeveel mensen weten dat de Vlaamse overheid op veel terreinen de hoogste centrale overheid is in België? Dat de Belgische federale overheid niet boven, maar naast de overheden van gemeenschappen en gewesten staat. En wanneer moet je nu naar de Vlaamse, Waalse of Brusselse Minister-president of naar de Belgische Eerste Minister?

De Benelux houdt zich bezig met drie taakvelden. Economie, Duurzaamheid en Veiligheid. Ik zou u een limitatieve opsomming van projecten kunnen geven maar dat laat de tijd niet toe. Een bloemlezing dus die de veelzijdigheid illustreert,

- Politiesamenwerking
- Crisisbeheersing, binnen dit thema is in de periode Van Gelder de samenwerking tussen de hulpdiensten opgestart.
- Gevangnissen en drugs
- Justitiële samenwerking (gegevens uitwisseling)
- Fiscale fraude bestrijding op een aantal terreinen (project dat voor de betrokken overheden enkel honderden miljoenen oplevert)

- Ook gestart in de periode Van Gelder en nadrukkelijk gestimuleerd door de Belgische staatssecretaris de Vlies, grootschalige sociale fraude.
- Energie, ik noemde u daar al het voorbeeld van de realisatie van een elektriciteitsmarkt. Tot de verbeelding spreekt ook het project North Seas Countries Offshore Grid Initiative dat beoogt een gecoördineerde elektriciteitsinfrastructuur te realiseren in de Noordzeeregio
- Samenwerking op veterinaire gebied en voedselveiligheid
- Verkeer en vervoer
- Consumentenbescherming
- Natuurbehoud en landschapsbescherming (de Zoom-Kalmthoutse heide)
- Grensarbeider. Van de vorige minister van Sociale Zaken wilde samen met zijn college uit NRW een portaal site met informatie voor grensarbeiders over de NL-DU grens te realiseren. Die portaal site is er o.a. door de inzet van de heer Van Gelder ook gekomen. Dit project heeft overigens geleid tot een vergelijkbaar initiatief over de BE-NL grens waar we nu volop in de realisatie fase zitten.
- Trekvissen kierbesluit

Dames en heren, Wim van Gelder in zijn rol als grensmakelaar heeft voor onze grensoverschrijdende samenwerking een flink verschil gemaakt. Ik kan niet genoeg benadrukken hoe belangrijk het initiatief van de bewindslieden van Buitenlandse Zaken en Binnenlandse Zaken is geweest om op nationaal niveau één aanspreekpunt te creëren voor de samenwerking over de grens heen. Niet dat er geen samenwerking was. Integendeel, zowel op lokaal, provinciaal en nationaal niveau is er in Nederland een lange traditie van samenwerking met de burens. Maar door zijn positie en de manier waarop hij die heeft ingevuld is er op heel verschillende niveaus aandacht gekomen voor problemen die toch al enige tijd vast zaten. Het meest aansprekende voorbeeld daarvan is een ambulance verdrag tussen België en Nederland. Dat verdrag lag al zo'n 5 jaar in de kast, ambtelijk afgewerkt, maar door verschillende oorzaken kwam het niet tot ondertekening. Van Gelder heeft dat vlot kunnen trekken en inmiddels kunnen ambulances aan de ander kant van de grens hun werk doen. Problemen met verschillen in bevoegdheden tussen de Belgische en Nederlandse

4

ambulanciers, problemen met verschillende bekostigingssystemen, het verschil in de kostprijs van een ambulancerit die aan de ene kant in de orde van grootte van € 100 ligt en aan de andere kant van € 1000 zijn opgelost. Gisteren kreeg ik het bericht binnen dat de Belgische minister Onkelinx akkoord is met een vergelijkbaar verdrag dat we hebben kunnen maken tussen België en Luxemburg. Dames en heren ik zou zo door kunnen gaan. Doe ik niet.

Is er leven na de grensmakelaar? Het kabinet heeft in de waarde onderkend van het ingezette traject met een grensmakelaar en een Task force GROS. De grensmakelaar als verbindingspunt tussen verschillende bestuurslagen, tussen gemeenten, provincies en Euregio's aan de ene kant en het verre Den Haag aan de andere kant. De grensmakelaar heeft ook nog een andere belangrijke rol gehad: hij bracht verschillende Ministeries samen om in één groep na te denken over belemmeringen als gevolg van de nationale grens. Het is goed om te zien dat dit traject wordt voortgezet. De nieuwe ambassadeur voor de buurlanden, De heer Maarten Lak heeft de draad opgepakt en zorgt voor een voortzetting van het werk van de voorbije jaren. Ik ben blij dat de Ministers daarbij voor ons als Benelux ook een rol zien, als natuurlijke partner, bij het benaderen van bestuurders en ambtenaren. De functie van grensmakelaar is uitgegroeid tot een Nederlands exportproduct. Ook in Vlaanderen, Noordrijn-Westfalen, Frankrijk, de Belgische Federale Overheid en de Duitstalige Gemeenschap is nu een soort van grensmakelaar actief is, misschien alleen met een andere functieaanduiding.

Ik wens u en ons, allen veel succes bij het voortzetten van dit werk. Ik bedank Wim van Gelder voor de prachtige invulling die hij heeft gegeven aan de functie. Ik bedank hem ervoor dat hij zich gerealiseerd heeft dat GROS ook mensenwerk is en dat het buiten gewoon van belang is niet alleen te bellen en te mailen met die mensen maar ze ook te ontmoeten. Hij heeft daar zeer veel gereisd naar in elk geval België en Duitsland. De open transparante samenwerking die je vanaf het begin hebt voorgestaan heeft bijgedragen tot je succes. Wim, de samenwerking over de grens heen staat nu in elk geval significant beter op de politieke agenda. Wij en vele anderen zullen dat werk voortzetten. Ik wens jou, Wim, voor de toekomst alle goeds.

5